Hierbij ontvangt u de nieuwsbrief van de Historische Vereniging Oud Leiden voor de maand september. In deze nieuwsbrief leest u alles over de evenementen die we organiseren en andere nieuwtjes die we u niet willen onthouden. Kijk voor meer informatie over de Historische Vereniging Oud Leiden op onze website: www.oudleiden.nl. We wensen u een mooie zomer!

HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

Nieuwsbrief van de Historische Vereniging Oud Leiden
September 2023

Ontvangt u deze nieuwsbrief en bent u nog geen lid van de Historische Vereniging Oud Leiden? Voor 25 euro per jaar geniet u van de vele voordelen die het lidmaatschap u biedt en steunt u ons in ons streven om de kennis van de geschiedenis van Leiden te bevorderen en het Leidse culturele erfgoed te beschermen.
Meer informatie over het lidmaatschap vindt u hier.

Teksten (max 400 woorden) en foto's voor de nieuwsbrief van september mogen tot vrijdag 22 september worden aangeleverd op het adres van de redactie.

AGENDA

3 september
Symposium Commissie Dirk van Eck Thema: Leiden en de Cariben en Suriname, van slavernij naar emancipatie.
Sociëteit Amicitia, aanvang 14:30 uur, inloop vanaf 14:00 uur. Toegang vrij voor leden van de HVOL; niet-leden betalen €5,00

8 september
Op de vooravond van de Open Monumenten Dagen; thema van 2023: Levend Erfgoed OMD-lezing, verzorgd door HVOL-commissie De Stem van Leiden. Lezing

door Bart van der Steen en Peter Burger: ‘Zulke studenten heb je gelukkig niet meer! Rijksmuseum van Oudheden, Tempelzaal, aanvang 20:00 uur, zaal open vanaf 19:30 uur. Toegang vrij

18 september
Lezing door Esther Starkenburg (ELO) over Jonge bouwkunst
Kerkelijk Centrum De Regenboog (Merenwijk, Watermolen 1), aanvang 20.00 uur, zaal open 19:30 uur. Toegang vrij voor leden van de HVOL; niet leden betalen €5,00
NB Deze lezing was oorspronkelijke gepland op 10 juli, maar kon toen niet doorgaan.

29 oktober
Wandelexcursie Waalse immigranten. De vluchtelingenstroom naar Leiden is niet alleen van nu maar van alle tijden.
Deze wandeling start om 11.00 uur en voert langs plekken die te maken hebben met de komst van tienduizenden Waalse vluchtelingen in de 16e en 17e eeuw die Leiden doen groeien en opnieuw bloeien.

Meer informatie en aanmelden via deze link: https://oudleiden.nl/administrator/index.php

Week van de Leidse Geschiedenis; thema: Dood en begraven
31 oktober
Lezing door George Knottnerus over Marinus van der Lubbe
Lokhorstkerk, Pieterskerkstraat 1, aanvang 20.00 uur, zaal open om 19:30 uur.
Toegang vrij voor leden van de HVOL; niet leden betalen €5,00

2 november
P.J. Bloklezing door Kester Freriks en Martijn Storms over ‘kaarten en atlassen uit de collectie Bodel Nijenhuis in de Leidse Universiteitsbibliotheek’, naar aanleiding van hun gezamenlijke publicatie *Grensverkenningen*.
Academiegebouw, Teldersauditorium, 20:00 uur, zaal open om 19:30 uur. Toegang vrij

3 november
Symposium Stichting Historisch Leiden: Dood en begraven. Sprekers zijn onder anderen Truus van Bueren, Bernard Vermet en Lodewijk Kallenberg.
Nederlandse Gereformeerde Kerk Leiden/Herengrachtkerk, Herengracht 68, en Begraafplaats aan de Groenesteeg 12:30 uur: rondleiding over begraafplaats Groenesteeg, 13:45 uur opening van het symposium op de Herengrachtkerk

4 november 121 ste dies HVOL
Diesrede: Olga van Marion
Hooglandse Kerk, aanvang 10:00 uur

29 november
Gert Oostindie over Leiden en slavernij, naar aanleiding van zijn publicaties *Sporen van de slavernij in Leiden* (LUP 2019) en *Rekenschap* (Boom Geschiedenis 2023)

NB Locatie nog niet bekend

10 december
Jan van Houtlezing
Dirk Alkemade, over de radicale democraat Pieter Vreede (1750-1837)
Sociëteit Amicitia, aanvang 14:30 uur, inloop (met koffie) vanaf 14:00 uur.
Toegang vrij voor leden van de HVOL; niet leden betalen €5,00

Controleert u voor het actuele nieuws over aanvangstijdstip en zaal altijd van tevoren de website

---

Afgelopen week werd het programmaboekje van de Open Monumentendagen in Leiden gepresenteerd. Thema dit jaar is Levend Erfgoed. In het boekje een overzicht van alle panden met de openingstijden, maar ook de nodige achtergrondinformatie. De link met het thema levend erfgoed bijvoorbeeld. Open Monumentendagen is dit jaar op 9 en 10 september.

Oud Leiden vraagt monumentenstatus aan voor Cronesteijn

De Historische Vereniging Oud Leiden heeft wethouder Yvonne van Delft (Erfgoed) een verzoek aangeboden om polderpark Cronesteijn op de monumentenlijst te plaatsen. Dit verzoek, en de 150-pagina dikke onderbouwing ervan, is bij de aanbieding ervan toegelicht door de opsteller van het rapport, mw Sophie Visser.

"Veel mensen denken dat het Polderpark redelijk nieuw is, maar de structuren van het park gaan terug tot de middeleeuwen. De waterlopen hebben grillige vormen die zelfs voortkomen uit de prehistorische ondergrond. Bovendien hebben er al in de Romeinse tijd mensen gewoond en is er later een Kasteel gebouwd, waarvan de resten bescherming verdienen", licht Visser toe.

Sjaak van de Geijn, van de Stichting Groen Cronesteijn, ondersteunt de aanvraag: "De inpoldering van Cronesteijn dateert rond 1400. Daarmee is het een van de vroegste bemalingen van deze regio. De oude molenlocatie is er nog, maar onbekend bij de wandelaars."

Vice-voorzitter Jan-Jaap de Haan van Oud Leiden vertelt dat het niet de bedoeling is om het park 'op slot' te doen: "Net zoals bij andere monumentale stadsparken, moet recreatie mogelijk blijven. Maar we willen wel graag, dat als er nieuwe bruggen aangelegd worden, of waterlopen verlegd worden, dat er iemand met cultuurhistorische kennis meekijkt. Bovendien is een monumentenstatus een mooie aanleiding om tot nu toe onzichtbare geschiedenis te tonen en uit te leggen. Daardoor gaat zo'n park meer leven."

Wethouder Van Delft was onder de indruk van het degelijke voorwerk van de vereniging en heeft toegezegd de aanvraag in behandeling te nemen.

Ode aan Jan van Hout (aflevering 11): Jan van Hout en zijn Vroonwaterenrapport

Men vraagt zich wel eens af waar Jan van Hout zich *niet* druk mee heeft beziggehouden. In deze aflevering besteden we aandacht aan een heel apart rapport.

Jan van Hout heeft heel wat papier geproduceerd naar aanleiding van de Vroonwateren, de plassen en meren ten noordoosten van de stad waar het stadsbestuur van Leiden sinds 1433 onder meer visrechten had, die verpacht werden aan vissers ter plaatse.

Niet alleen de verpachting en de inning van de pachtgelden, plus het bewaken van de viswateren tegen stroperij en dergelijke kostte veel inspanning. Leiden had daar zelfs een aparte Vroonmeester aangesteld. Maar ook het bewaken van de rechten überhaupt vergde bij tijd en wijle flink wat werk. Een rechtskundig aardig onderlegd persoon als de stadssecretaris had het er vaak behoorlijk druk mee. En iemand met een taakopvatting als Van Hout, die werkelijk ieder op de secretarie aanwezig papiertje doorlas om te zien of het niet informatie over de Vroonvisserij bevatte, heeft er oneindig veel tijd in gestoken.

Waar dit allemaal over gaat, is te lezen op de pagina “Jan van Hout en zijn Vroonwaterenrapport.

NICO. gaat door! Vanwege grote belangstelling zijn er twee nieuwe voorstellingen gepland op 22 oktober en 19 november.

Beleef de nostalgie van oud Leiden op het grote scherm. Foto's uit het rijke archief van de bekende Leidse fotograaf Nico van der Horst (1919-1995) komen met muziek uit een vorig perspectief samen. Een prachtig overzicht van het Leidse leven in de jaren '50 en '60. Mis het niet!

Tickets: Nico. - Bioscopen Leiden
Website: www.nicodevoorstelling.nl

Wist u dat HVOL 3 mini biebs in Leiden heeft staan? Op de Lammenschansweg, de Jan van Houtkade en bij de Albert Heijn in de Kopermolen. Willem Hogendoorn maakte deze foto. Weet u welke bieb dit is?

Verhaal: Jeannette Pel - Eerste steen en de borstplaatfabriek

Commissie Geveltekens

In het pand Hogewoerd 101 zit een vrij grote, maar zeer eenvoudige steen naast de voordeur: JEANNETTE PEL 28 april 1910. Bij de naam Pel denkt iedereen die wat van de geschiedenis van Leiden afweet meteen aan de

fabriek van borstplaat en andere zoetwaren, en dat is in dit geval terecht. Zij was de op 25 september 1901 in Leiden geboren dochter van Hendrik Pel en Maria Jacoba van der Harst en dus toen zij de eerste steen legde 8 jaar oud. Behalve twee broers kreeg zij nog een zusje, maar die Johanna Maria werd pas op 8 juli 1911 geboren en kon dus de eerste steen niet leggen. Hendrik Pel was op dat moment de voornaamste firmant van de fabriek van borstplaat etc., en achter Hogewoerd 101 was de fabriek gevestigd; die zou pas een paar jaar later naar een ruimere plaats aan de Morsweg verhuizen. Hogewoerd 101 was het woonhuis van Hendrik en daarvoor van zijn ouders.

De geschiedenis van het bedrijf en de hoofdrolspelers daarbij is uitvoerig geboekstaafd door Eric Jan Weterings, eerst in het tijdschrift Stielz, 1993 september pag. 6-13 en 1996 maart p. 17, maar uitgebreid herdrukt onder de titel *'Firma Gebroeders Pel, Fabriek van Suikerwerken, Vruchtenpâtes & Limonadesiropen (1900-1965)'* in de uitgave Leids Fabricaat 2, Geschiedenis van Leidse bedrijven (Leiden 1999, Leidse Historische Reeks nr. 13) pag. 13-28, met nog een nabrander in Stielz 1999-2 p. 16-17. Hieraan is te ontlenen dat de op 22 november 1836 te Alfen (Alphen aan den Rijn) als zoon van Nicolaas Wouter Pel (koek- en banketbakker te Alphen) en Hendrika Maria de Grauw geboren Jan Pel zich in 1859 in Leiden vestigde en op het adres Breestraat 110 een bedrijf begon. Hij trouwde hier op 26 oktober 1859 met Jantje (ook wel eens Neeltje genoemd) Keij of Key, geboren 9 juni 1834 te Leiden als dochter van Dirk Key en Hester van Werkhoven. Zij kregen een flink gezin. Nicolaas Wouter, geboren 2-12-1860, zou later timmerman worden, Dirk, van 9-4-1862, werd banketbakker, Mattheus Jan, van 6-12-1863, werd goudsmid, Hester, van 14-11-1865, werd onderwijzeres en zou ongehuwd overlijden op 15-12-1949 in Oegstgeest, Hendrica Maria, op 30-8-1867 als eerste niet meer op de Breestraat maar op de Hogewoerd geboren nadat dit op 28-12-1866 gekocht was, Johanna Hendrica, leefde van 2-12-1868 tot 19-11-1947 (Oegstgeest), Hendrik van 21-8-1871, werd banketbakker, Gerardus Hendricus van 15-8-1873, werd aanvankelijk bloemist, maar kwam later toch in het bedrijf, en Cornelis Gridis van 1-9-1875 werd bloemist en handelsreiziger. Met negen kinderen, dienstbodes en soms inwonend personeel, bijvoorbeeld als een banketbakkersleerling niet zo snel een ander onderkomen kon vinden, moet het een hele menagerie zijn geweest; mogelijk is de verhuizing van de vrij deftige Breestraat naar de meer typische winkelstraat Hogewoerd daardoor te verklaren. Het zou ook kunnen zijn dat daar (ook) meer ruimte was voor de productie van banket, en dan met name de zoetwaren. Pel bleef wel bekendstaan als broodbakker, maar denkelijk speelde dat nog slechts een bijrol. Al op 2 december 1879 adverteerde Pel met zijn borstplaat en dergelijke in de krant, en op 24 juni 1881 werd hij genoemd als 'depothouder van "De Hoop", fabriek van metaalvrij kunstmineraalwater en gazeuse dranken, systeem Beins', maar ook dit zal een bijproduct zijn geweest. Later werd

geadverteerd met fijne vruchtenborstplaat, chocolade-voorwerpen, en bijvoorbeeld in 1890: ‘De bekende fondant-borstplaat is in verschillende modellen en soorten voorhanden’. Ook de verpakking en de manier van verpakken was reden om zich van de concurrentie te onderscheiden: ‘De fraaie doozen, gevuld met sterren en mozaïek, zijn zeer geschikt voor cadeaux’ (Leidsch Dagblad 28-11-1894). Over dit soort zaken zou haast een boek gevuld kunnen worden. Lees verder

Sleutelstad
RADIO TV ONLINE
Thuis in de Leidse regio

Een afbeelding uit de Beeldbank
Gangetje

Het Gangetje, gelegen tussen Breestraat en Nieuwe Rijn, doet zijn naam eer aan: een smal looppad (eerste foto). Het water op de voorgrond, in de richting van het Steenschuur, is in 1939 overkluisd.
De gevelrij links is sinds 1928 niet meer aanwezig. Door deze rij panden af te breken, kon het Gangetje een rijweg worden. De toen ontstane situatie is op de tweede foto te zien. Op de achtergrond ziet men de Hooglandse Kerk en de toegang tot de Hartesteeg.

De eerste foto dateert van ongeveer 1900. De fotograaf is onbekend.
De tweede foto is rond 1930 als prentbriefkaart uitgegeven door A.A. Verhoog. Op deze foto ziet men rechts de gevel van de biscuitfabriek Nutrix. Deze is in 1938 afgebroken met het oog op verbreding van het Gangetje alvorens het water kon worden overkluisd.

Zoals met veel foto's in de Beeldbank is het waard om voor de details de maximale uitvergroting te bekijken. Kijk op www.beeldbankhvol.nl en kies fotonummer #15779 respectievelijk #15696. (NB-inclusief het hekje)

Nieuwe Rijn Leiden

Rembrandt 1630 *Zelfportret met verbaasde blik*

Breng de Smaeck van Rembrandt terug naar Leiden

Een van de eerste schilderwerken van Rembrandt bestaat uit een serie van paneeltjes die de vijf zintuigen uitbeelden. De schilderijen van het zicht, de tast, het gehoor en de reuk zijn bekend. Die van het zicht, de brillenverkoper, hangt in de Lakenhal. Het vijfde zintuig, de smaak, is nog niet gevonden. De Leidse Wijnvereniging Matilo heeft aan kunstenaars uit de Leidse regio kistjes ter beschikking gesteld met als uitdaging: Maak je eigen interpretatie van de Smaeck van Rembrandt. De uitdaging is opgepakt en 19 kunstwerken worden tot en met 7 september van woensdag tot en met zondag geëxposeerd in de Stadstimmerwerf aan het Kort Galgewater nr 21. Iedereen heeft gratis toegang. Iedere bezoeker mag stemmen welke 5 kunstwerken het beste in de geest van de jonge Rembrandt gemaakt zijn. Deze publieksjury geeft de winnaar(s) aan!

De Veiling

De kunstwerken worden geveild op vrijdag 8 september 2023 vanaf 15 uur in de Burgerzaal van het Stadhuis. De opbrengst van de veiling zal ten goede komen aan de inrichting van een druiventuin bij een van de zorgboerderijen van de Gemiva. De cliënten van de zorgboerderij kunnen meewerken in de druiventuin of bij de verwerking van de druiven tot vele producten (druivenjam, druivensap, wijn, druivenpitolie, balsamicoazijn etc.)

Info: www.matilo.nl
Opgeven voor deelname aan de veiling: contact@matilo.nl

Historische kalender 2023 - September

Zuidsingel 8, openbare lagere school, 1970

Op de plek van een voormalige pottenbakkerij en tien arbeidershuisjes genaamd ‘Hof de Kous’ werd in 1906-1907 een openbare lagere school der derde klasse gebouwd. Ook het huisje Zuidsingel 8 hoorde bij de aankoop en werd vervangen door een pleintje en de voorste lokalen van de school. Ondanks dat deze helemaal ingebouwd was, waren er genoeg vrij grote speelplaatsen. Na de oorlog kwam er ook een kleuterschool in het complex, die in 1960 de naam De Parkiet kreeg. De school werd De Schakel. Later kwam er de LOM-school De Twee Sleutels, daarna de prof. Vliegenthartschool voor speciaal onderwijs, tot 1987. Omdat de school in de volksmond aanvankelijk ‘de (drie)centenschool’ genoemd werd, werd bij de nieuwbouw van een huis op de plek aan de Zuidsingel in 1995 een afbeelding van een cent geplaatst.

Erfgoed Leiden Vondst van de Week:
Een zeppelin boven de Leidse regio

Op 13 oktober 1929 vloog er een zeppelin over Leiden en omgeving. Duizenden inwoners verzamelden zich op daken, een watertoren, de Burcht en langs wegen om naar het luchtschip te kijken. Fotograaf Willem Kret was één van hen: in onze beeldbank vonden we twee foto's die hij van het luchtschip maakte. Vliegtuigen van de KLM begeleidden de zeppelin. De Leidse kranten kondigden de tocht van de 'Graf Zeppelin' aan en deden ook verslag van de tocht zelf. Onder de eenentwintig passagiers bevond zich een aantal Sassenheimers. Die hadden voor de vlucht 700 mark betaald. Lees meer

---

Adverteren in Oud Leiden Nieuws

Zoals u heeft kunnen zien is Oud Leiden Nieuws (OLN) onlangs vernieuwd tot een prachtig magazine. Om de kosten te dekken zijn we op zoek naar adverteerders. OLN komt vier keer per jaar uit en heeft een oplage van 2500 exemplaren.

Heeft u interesse? Neem dan contact op met de redactie via: OLN@oudleiden.nl

---

Cadeaulidmaatschap

Zoekt u nog een leuk cadeau? Maak iemand voor een jaar lid van onze vereniging. Het nieuwe lid kan na dat jaar beslissen of het lidmaatschap voortgezet moet worden of niet.

Prijs: 25 euro
Ga hiervoor
naar: https://www.oudleiden.nl/vereniging/lid-worden

Verkrijgbaar via de HVOL

De onderstaande boeken en publicaties zijn verkrijgbaar bij de HVOL. Het ‘HVOL-winkeltje’ is een activiteit van de Commissie Promotie, Uitvoering en Ondersteuning. Willem Hogendoorn en Bart Devilee zorgen ervoor dat de boeken na bestelling kunnen worden afgehaald of (indien binnen de Leidse regio) aan huis worden bezorgd. Er zijn drie betalingsmogelijkheden: bedrag overmaken naar de bankrekening van de HVOL, contant of via pinbetaling. Belangstelling? Stuur een mail naar: winkeltje@oudleiden.nl

Voor een compleet overzicht van het aanbod zie Beschikbare Publicaties op de HVOL-website.

HVOL-boekverkoping

Tijdens de Open Monumentendagen 2023 staan de vrijwilligers van het 'Winkeltje' voor u klaar met een ruim aanbod aan Leidse boeken uit het bezit van de Historische Vereniging Oud Leiden.

Komt allen!

Locatie: de HVOL-stand in de hal van het Leidse Stadhuis.
Tijd: op zaterdag 9 en zondag 10 september van 10:00 tot 17:00 uur.

Bedrijfsleden

De onderstaande bedrijven zijn bedrijfslid van de Historische Vereniging Oud Leiden. Heeft u ook een bedrijf met een warm Leids hart en met respect voor de Leidse geschiedenis? Dan is het ondersteunen van de Historische Vereniging Oud Leiden echt iets voor u. Neem contact op met promotie@oudleiden.nl en we vertellen u er alles over.

Bedrijfsleden

Akerboom BV	Macropa BV
Alrijne Zorggroep	Glas- en Schilderwerken Van Muiden BV
Barthen Keuken Design Center	Primavera Pers
Barthen Rioleringswerken BV	Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid
Stichting Beheer Begraafplaats Rhijnhof	Hoogheemraadschap van Rijnland
Rijksmuseum Boerhave	Tandartsenpraktijk Zoeterwoudesingel
De Brandmeester - Vergaderlocatie	De Ruyter de Wildt en De Vroom, advocaten
Breedveste BV	Schulpen Schuim BV
Buik en Van der Horst gerechtsdeurwaarders	Serviceflat Schouwenhove
Burgy Klassiek Bouwen	Sociëteit Amicitia
Grandcafé De Burcht	Boutique Hotel Steenhof Suites
Van Cleef Holding	Teekens Karstens, advocaten en notarissen
Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden	De Tuin van de Smit
Du Prie bouw & ontwikkeling BV	Universiteit Leiden
Stichting Het Eva van Hoogheveen-Hofje	Van der Valk Hotel Leiden
De Gunst Juwelier	Museum Volkenkunde
firma W.P Hartwijk en Zoon	Walburg Pers
HBK fiscalisten_accountants_ expat consultants	Stichting Werk & Onderneming
Stichting Hof Meermansburg	Stichting Zeven Leidse Hofjes
Hooglandse kerk	Lek® makelaars en taxateurs
Hoppezak Kledingverhuur	La Gro Geelkerken advocaten
	Prima Management

Contact:
info@oudleiden.nl

Gegevens wijzigen | afmelden